

K A L E N D A R

značajni
datumi

Stranka
demokratske
akcije
Sandžaka

Izdavač:
Stranka demokratske akcije Sandžaka

Za izdavača:
Dr. Sulejman Ugljanin

Autor i urednik teksta:
Muhedin Fijuljanin, dipl. politikolog

Dizajn i tehnički urednik:
Ajla Ugljanin

Štampa:
Štamparija "Merak"

Tiraž:
1000 primeraka

Stranka demokratske akcije Sandžaka

KALENDAR

———— značajni datumi ————

Novi Pazar, juli 2014.

Predgovor

Mnogo je događaja koji su, na ovaj ili onaj način, obilježili vrijeme, ostavili značajan trag na život Bošnjaka u Sandžaku i sam Sandžak, imali značajne posljedice na dalja historijska kretanja i događaje i u velikoj mjeri usmjeravali tok historije, kako ovog područja tako i njegovog šireg okruženja. Najčešći datumi kojih se sjećamo su oni vezani za određene “velike” događaje, historijske trenutke koji su ostavili neizbrisive tragove na život Bošnjaka i svih ostalih koji žive na ovom području, događaje koje pamtimo, slavimo ih, ili su nam, pak, opomena.

Kalendarom značajnih događaja iz historije Bošnjaka i historije Sandžaka, Stranka demokratske akcije Sandžaka, na svoj 24-ti rođendan, ukazuje na pojedine događaje, koji su, po našem sudu, značajniji od ostalih, događaje koji su obilježili vrijeme za nama, datume koji u našoj bogatoj historiji imaju istaknutije mjesto od ostalih.

Ako želimo da nam se historija “ne ponavlja” i da nas svaki put “sve više ne košta”, moramo je znati, pamtiti je, bilježiti i na adekvatan način je se sjećati i obilježavati je.

Ova publikacija ima za cilj da neke od najznačajnijih događaja iz historije Bošnjaka i historije Sandžaka sačuva od zaborava, kako bi ih znali i na njih se podsjećali, kako bi oni bili svima i uputa i pouka, kako bi vrijeme cijenili na osnovu onoga što se u njemu desilo i kako bi, na osnovu toga, za generacije koje dolaze gradili neki bolji, perspektivniji, sigurniji i izvjesniji put, što je, svakako, i misija Stranke demokratske akcije Sandžaka.

Muhedin Fijuljanin

NACIONALNI PRAZNICI SANDŽAČKIH BOŠNJAKA

11. maj

Dan Bošnjačke nacionalne zastave

Dan bošnjačke nacionalne zastave je najveći nacionalni praznik sandžačkih Bošnjaka. Obilježava se 11. maja, na dan kada je, 1991. godine u Novom Pazaru, osnovano Bošnjačko nacionalno vijeće Sandžaka (tada pod nazivom Muslimansko nacionalno vijeće Sandžaka), najviše političko i predstavničko tijelo Bošnjaka Sandžaka.

Do 2003. godine Vijeće djeluje i radi pod nazivom Bošnjačko nacionalno vijeće Sandžaka (BNVS), a nakon 2003. godine kao Bošnjačko nacionalno vijeće (BNV). Prvi predsjednik Bošnjačkog nacionalnog vijeća Sandžaka bio je Dr Sulejman Ugljanin.

U vrijeme njegovog osnivanja Bošnjačko nacionalno vijeće Sandžaka je bilo odgovor na etničko čišćenje i teror kojeg je režim Slobodana Miloševića sprovodio nad bošnjačkim narodom na području Sandžaka i šire. Tokom ratnih devedesetih godina 20. stoljeća, Bošnjačko nacionalno vijeće Sandžaka bilo je ključni faktor mira i stabilnosti na području Sandžaka. Zahvaljujući politici mira BNVS, sandžački Bošnjaci u tom periodu nisu učestvovali u ratnim sukobima na prostoru bivše Jugoslavije, ne odazivajući se na vojne pozive tadašnje Jugoslavenske narodne armije (JNA), a učesćem na velikom broju međunarodnih konferencija i mirovnih skupova predstavnika BNVS, pitanje ostvarenja nacionalnih prava sandžačkih Bošnjaka i statusa Sandžaka internacionalizovano je na najvišem evropskom i svjetskom nivou. Na sjednici na kojoj je osnovano, Muslimansko nacionalno vijeće Sandžaka usvojilo je i Deklaraciju MNVS.

11. juli

Dan sjećanja

Dan sjećanja se obilježeva u znak sjećanja na genocid izvršen nad Bošnjacima u Srebrenici, u periodu od 11. do 16. jula 1995. godine.

Odluka o proglašenju Dana sjećanja za nacionalni blagdan Bošnjaka u Republici Srbiji donijeta je na Trećoj vanrednoj sjednici Bošnjačkog nacionalnog vijeća, održanoj 10. jula 2005. godine, povodom desetogodišnjice genocida nad Bošnjacima u Srebrenici.

Ovaj dan obilježava se i kao Dan sjećanja na bošnjačke žrtve otmica u Sjeverinu (22. 10. 1992.), Bukovici (16. 02. 1993.) i Štrpcima (27. 02. 1993.) u pribojskoj i pljevaljskoj opštini u Sandžaku, kao i na sve ostale bošnjačke žrtve tokom historije (Starčević, Šahovići, i dr.).

20. novembar

Dan Sandžaka

Dan Sandžaka se obilježava na dan osnivanja Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Sandžaka (ZAVNOS), u Pljevljima, 20. novembra 1943. godine. Zemaljsko antifašističko vijeće Sandžaka je bilo najviše narodno predstavničko, zakonodavno i izvršno tijelo i političko rukovodstvo Narodnooslobodilačke borbe (NOB-a) u Sandžaku.

Na Osnivačkoj skupštini, na kojoj je učestvovalo 263 delegata iz pet sandžačkih srezova, izabrano je Zemaljsko antifašističko vijeće Sandžaka (ZAVNOS) od 62 vijećnika, kao i Izvršni odbor Sandžaka (ratna sandžačka vlada) sa 10 vijećnika. Za prvog predsjednika Predsjedništva ZAVNOS-a izabran je Sreten Vukosavljević, a za 3 potpredsjednika: Murad-ef. Šećeragić, Dušan Ivović i Mirko Ćuković.

Na toj skupštini je usvojeno i nekoliko važnih dokumenata: Rezolucija o osnivanju ZAVNOS-a, Rezolucija o organizaciji ZAVNOS-a i Proglas narodu Sandžaka.

Na Drugom zasijedanju ZAVNOS-a, održanom 29. marta 1945. godine, u Novom Pazaru, pod uticajem stavova Predsjedništva AVNOJ-a, donijeta je odluka o raspuštanju ZAVNOS-a, koja je potvrđena na Trećem zasijedanju AVNOJ-a, u Beogradu 7. avgusta 1945. godine, uz obrazloženje da je tako odlučeno po navodnoj molbi Skupštine ZAVNOS-a.

Ramazanski bajram

Ramazanski bajram je jedan od dva najveća islamska vjerska praznika. Njime se obilježava kraj ramazana, mjeseca posta. Ramazanski bajram se obilježava prva tri dana mjeseca ševal.

Kurban bajram

Kurban bajram je najveći i najznačajniji islamski praznik. Obilježava se četiri dana (10-14. zulhidže). Vezan je za petu islamsku dužnost Hadždž i posebno ga karakteriše klanje kurbanda kao čin prinošenja žrtve.

JANUAR

5. do 8. januar 1943.

Pokolj Bošnjaka na Bihoru

U periodu od 5. do 8. januara 1943. godine, crnogorski četnici, pod komandom Pavla Đurišića i Rada Korde, popalili su 33 bihorska sela i ubili oko 1.400 Bošnjaka, od čega više od 1.000 žena, djece i staraca. Nakon toga oko 10.000 Bošnjaka sa ovog područja ostalo je bez svojih domova.

8. januar 1880.

Bitka na Murini

Bitka na Murini jedna je od dvije presudne bitke vođene između pripadnika Ali-paše Gusinjskog i jedinica crnogorske vojske, predvođene Markom Miljanovim, u otporu Bošnjaka Plava i Gusinja pripajanju ova dva mjesta Crnoj Gori na osnovu odluka Berlinskog kongresa. U toj borbi, na Nokšiću poražena crnogorska vojska, pretrpjela je još jedan poraz, na Murini, 8. januara 1880. godine, što je imalo odlučujući uticaj da područje Plava i Gusinja ostane u sastavu Osmanskog carstva.

U znak priznanja za uspjeh u bitkama na Nokšiću i Murini, sultan Albul Hamid II dodijelio je Ali-paši Gusinjskom čin mir-mirana, a već naredne godine on je imenovan za sandžak-bega novoformiranog Pečkog sandžaka.

11. januar 1992.

Usvojeno uspostavljanje specijalnog statusa za Sandžak

U Novom Pazaru, na osnovu rezultata referenduma o autonomiji Sandžaka (25-27. oktobar 1991. godine), Skupština Bošnjačkog (tada Muslimanskog) nacionalnog vijeća Sandžaka usvojila prijedlog o uspostavljanju specijalnog statusa za Sandžak, kao optimalno rješenje za muslimanski (bošnjački) narod na ovom području koji je autohton na ovom prostoru.

21. januar 1945.

Strijeljanje Bošnjaka na Hadžetu

U naselju Hadžet (Novi Pazar), u masovnoj javnoj egzekuciji, od strane komunističkih vlasti ubijeno više od 1.500 Bošnjaka iz Novog Pazara, Sjenice, Tutina i ostalih sandžačkih mjesta.

Strijeljanja Bošnjaka na Hadžetu obavljana su, uglavnom, po kratkom postupku, bez bilo kakvih sudskih postupaka, pisanih tragova i dokumenata. Ljude su, u većini slučajeva, noću silom izvlačili iz i odvodili na stratište. Strijeljane Bošnjake bi javno prikazivali narodu kako bi služili kao opomena onima koji su ostali u životu.

27. januar

Međunarodni dan sjećanja na žrtve holokausta

Međunarodni dan sjećanja na žrtve holokausta ustanovljen je 1. novembra 2005. godine, rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, u spomen na 27. januar 1945. godine, kada su trupe Crvene armije oslobodile ozloglašeni nacistički logor "Aušvic-Birkenau", najozloglašeniji logor smrti u tadašnjoj Evropi, u cilju reafirmacije ljudskih prava, prevencije i kažnjavanja zločina genocida, kao i stalno prisutne opasnosti od rasne, nacionalne i verske mržnje zasnovanih na predrasudama.

31. januar 1994.

Početak Novopazarskog sudsko-političkog procesa

U Višem sudu u Novom Pazaru počeo poznati Novopazarski politički proces, montirani sudski proces protiv 24-orice Bošnjaka, rukovodioca i aktivista Stranke demokratske akcije Sandžaka, koje je režim Slobodana Miloševića uhapsio, u maju i junu 1993. godine, pod optužbom za navodno ugrožavanje teritorijalnog suvereniteta Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. U periodu od 1992. do 1995. godine, kroz poseban policijski tretman, uz grubu primjenu sile i raznovrsnih oblika mučenja, prošlo je oko 17.000 Bošnjaka. Uz aspisanje potjernice za liderom sandžačkih Bošnjaka i predsjednikom SDA Sandžaka Dr Sulejmanom Ugljaninom, te aktivnosti su prouzrokovale masovna iseljavanja Bošnjaka iz Sandžaka, uglavnom u Zapadnu Evropu i Tursku, a nešto kasnije i u Bosnu i Hercegovinu.

Po uzoru na hapšenja Bošnjaka u Srbiji, pod optužbom stvaranja države Sandžak, od januara do marta 1994. godine, u Crnoj Gori je uhapšen 21 pripadnik Stranke demokratske akcije Crne Gore, odnosno skoro kompletno rukovodstvo ove političke organizacije.

FEBRUAR

1. februar 1932.

Izašao prvi broj lista "Sandžak"

U Prijepolju izašao prvi broj lista „Sandžak“, lista „za ekonomsko i političko podizanje Sandžaka“. Tokom šestogodišnjeg izlaženja (1932-1938), za ovaj list su pisali najugledniji i najprogresivniji ljudi toga vremena, među kojima i mnogi profesori Beogradskog univerziteta, kao i lideri najznačajnijih opozicionih stranaka toga doba.

2. februar 1877.

Izdvajanje Sandžaka iz Bosne

Odlukom Porte, Sandžak izdvojen iz Bosne (Bosanskog vilajeta) i priključen Kosovskom vilajetu.

Sa sjedištem u Sjenici, Novopazarski sandžak se tada sastojao iz sljedećih kaza: Novi Pazar, Bijelo Polje i Bihor, Berane, Mitrovica, Rožaje, Pljevlja, Kolašin, Prijepolje, Nova Varoš, Sjenica i Priboj.

8. februar 1925.

Izbori u znaku terora

Izbori za narodne poslanike Skupštine Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, održani 8. februara 1925. godine, protekli u znaku terora nad Bošnjacima u Sandžaku.

Nakon predizbornog zastrašivanja, na sam dan izbora vršen je otvoren teror nad Bošnjacima od strane žandarmerije i grupa radikala, sa ciljem male izlaznosti bošnjačkih birača i obezbjeđenja izborne pobjede radikalskih kandidata. Na tim izborima, i pored prognoziranih 16 mandata, najuticajnija bošnjačka politička partija tog vremena Džemijet nije osvojila nijedan poslanički mandat (tadašnjem vođi Džemijeta Ferhad-beg Dragi osvojeni mandate nezakonito je oduzet i poništen).

14. februar - 14. april 1995.

Peticija za povratak Dr Sulejmana Ugljanina i oslobađanje od optužbi 24-orice Bošnjaka

U svim sandžačkim gradovima u Srbiji i Crnoj Gori, kao i u dijaspori širom Evrope, na prijedlog Stranke demokratske akcije Sandžaka, sprovedena peticija za bezbjedan dolazak u Sandžak i slobodan život i rad predsjednika Bošnjačkog nacionalnog vijeća Sandžaka dr. Sulejmana Ugljanina, kao i oslobađanje od optužbe 24-orice Bošnjaka, osuđenih u montiranom Novopazarskom sudsko-političkom procesu, čija krivica ne postoji, niti je na sudu dokazana.

16. februar 1919.

Osnovana JMO

U Sarajevu, osnovana Jugoslovenska muslimanska organizacija (JMO), jedna od prvih bošnjačkih političkih stranaka.

JMO je na prvim parlamentarnim izborima u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca (Kraljevina SHS), 28. novembra 1920. godine, osvojila 24 poslanička mandata u Ustavotvornoj skupštini.

Od 1923. godine, predsjednik JMO postaje Mehmed Spaho, jedan od najpoznatijih bošnjačkih političara uopšte.

16. februar 1993.

Masovno ubistvo Bošnjaka Bukovice

U selu Ravni (Bukovica, opština Pljevalja), ubijen Latif Bungur (95) i od strane uniformisanih lica izvršena otmica 11 Bošnjaka (žena i djece) iz sela Ravni i Selišta u Bukovici. Preostalo bošnjačko stanovništvo bukovičkih sela je protjerano, njihovi domovi opljačkani, porušeni i spaljeni.

18. februar 1993.

Masovno ubistvo Bošnjaka Kukurovića

U selu Kukurovići (opština Priboj), na granici sa Bosnom i Hercegovinom, pripadnici Užičkog korpusa Vojske Jugoslavije izvršili minobacački napad na stanovništvo bošnjačke nacionalnosti. U napadu ubijeno troje staraca (Uzeir Bulutović, Mušan Husović i Fatima Sarač), dok su ostali stanovnici sela pobjegli a njihova imovina spaljena i uništena.

20. februar 1903.

Osnovan "Gajret"

U Sarajevu, osnovano Kulturno-prosvjetno društvo "Gajret". Cilj osnivanja ovog društva bio je, prije svega, da pomaže siromašnim učenicima na školovanju u srednjim i višim školama. U međuvremenu, društvo je preraslo u veoma važnu kulturnu i prosvjetnu organizaciju na širim jugoslavenskim prostorima.

Osnivači "Gajreta" su bili veliki bošnjački intelektualci Safvet-beg Bašagić (prvi predsjednik društva) i Edhem Mulabdić, koji su bili i osnivači časopisa "Behar". Društvo "Gajret" prekinulo je sa radom 1941. godine, a 1945. se uklapa u "Preporod", novoosnovano muslimansko kulturno društvo.

21. februar 2013.

Početak nastave na bosanskom jeziku u Sandžaku

U sandžačkim osnovnim i srednjim školama u Novom Pazaru, Tutinu i Sjenici započela pripremna nastava na bosanskom jeziku, čime je obnovljen proces bošnjačkog školstva u Sandžaku.

Bošnjačko nacionalno vijeće ovaj dan proglasilo kao Dan školstva na bosanskom jeziku u Sandžaku.

21. februar

Međunarodni dan maternjeg jezika

Međunarodni dan maternjeg jezika obilježava se u cilju promocije jezičke i kulturne raznolikosti i multilingvizma, kao i sprječavanja nestajanja pojedinih „malih“ jezika. Obilježava se 21. februara, na dan kada je, 1952. godine, policija i vojska Istočnog Pakistana ubila nekoliko bangladeških studenata u Dhaki, koji su protestovali zbog toga što njihov maternji jezik nije proglašen za zvanični jezik.

Za međunarodni dan proglašen je od strane UNESCO-a, 1999. godine, što je iste godine svojom rezolucijom potvrdila i Generalna skupština UN.

Godina 2008. od strane Generalne skupštine UN proglašena je za međunarodnu godinu jezika.

27. februar 1993.

Masovna otmica Bošnjaka u Štrpcima

U željezničkoj stanici Štrpci (opština Prijepolje), pripadnici paravojnih jedinica pod komandom haškog optuženika Milana Lukića, uz logističku pomoć države Srbije, iz voza 671, na relaciji Beograd - Bar, oteli 18 Bošnjaka i jednog Hrvata.

Oteti putnici su tučeni u fiskulturnoj Sali jedne osnovne škole kod Višegrada, a potom odvedeni do obale Drine gdje su ubijeni. U jezeru Perućac na Drini pronađeni su posmrtni ostaci Rasima Ćorića, Jusufa Rastodera i Halila Zubčevića, dok se za tijela ostalih 16 ubijenih još traga.

MART

1. mart 1992.

Referendum o nezavisnosti BiH

Na Referendumu o nezavisnosti Bosne i Hercegovine, održanom 29. februara i 1. marta 1992. godine, izglasana nezavisnost BiH od tadašnje SFRJ. Prema statističkim podacima, na referendum je izašlo oko 64,31% građana s pravom glasa, a za nezavisnost BiH glasalo je njih oko 99,44%. U Federaciji BiH 1. mart se obilježava kao "dan nezavisnosti".

Zemlje članice Evropske unije su, 6. aprila 1992. godine, a dan kasnije i Sjedinjene Američke Države, priznale Bosnu i Hercegovinu kao nezavisnu i suverenu državu.

Republika Bosna i Hercegovina je 22. maja 1992. godine postala članica Organizacije Ujedinjenih nacija.

1. mart 2012.

Usvojena Rezolucija o položaju i ostvarivanju prava Bošnjaka u Srbiji

U Novom Pazaru, Bošnjačko nacionalno vijeće usvojilo Rezoluciju o položaju i ostvarivanju prava Bošnjaka u Srbiji. Rezolucijom se, u 10 tačaka, utvrđuju činjenice o položaju bošnjačkog naroda u Republici Srbije i osnove politike njegovog unapređenja. Tačkom 10. Rezolucije, Bošnjačko nacionalno vijeće ističe da, u skladu sa pozitivnim iskustvima zemalja Evropske unije, u procesu decentralizacije i regionalizacije Srbije, područje grada Novog Pazara i opština Tutin, Sjenica, Nova Varoš, Prijepolje i Priboj treba da sačinjava jednu administrativnu oblast, odnosno posebnu regionalnu samoupravu, kojom bi se garantovalo pravo građana na regionalnu autonomiju Sandžaka u okviru Srbije, kao i pravo uspostavljanja prekogranične regije i saradnje sa južnim dijelom Sandžaka u Crnoj Gori. Glavni odbor Stranke demokratske akcije Sandžaka, na sjednici održanoj 3. marta 2012., usvojio je Rezoluciju Bošnjačkog nacionalnog vijeća o položaju i ostvarivanju prava i sloboda bošnjačkog naroda u Srbiji i pozvao nadležne organe Republike Srbije da uvažavaju legitimne zahtjeve bošnjačkog naroda sadržane u Rezoluciji i pristupe njihovom rješavanju.

7. mart 1937.

Memorandum Vase Čubrilovića

U Beogradu, sekretar Srpskog kulturnog kluba, profesor Beogradskog univerziteta, član Srpske akademije nauka i umjetnosti i direktor Balkanološkog instituta, Vaso Čubrilović objavljuje i državnim organima upućuje povjerljivi dokument pod nazivom „Isjerivanje Arnauta“, koji govori o rješavanju albanskog pitanja, odnosno o „smišljenom, sistematskom i energičnom“ iseljavanju Albanaca iz Jugoslavije i asimilaciji onih preostalih.

U svom zloglasnom memorandumu, Vaso Čubrilović predlaže vladi Milana Stojadinovića najraznovrsnije mjere za etničko čišćenje Albanaca sa teritorije Kraljevine Jugoslavije, ističući da se može održati samo ona zemlja "koja je naseljena svojim vlastitim narodom" i da je "imperativna dužnost" države da ne dopusti da njeno važno strateško zemljište u rukama drži "nama neprijateljski i strani elemenat".

“Arnaute je nemoguće suzbiti samo postupnom kolonizacijom... Jedini način i jedino sredstvo to je brutalna sila jedne organizovane državne vlasti, u čemu smo mi uvijek bili iznad njih“, naglašava, između ostalog, Čubrilović u svom memorandumu.

8. mart

Međunarodni dan žena

Međunarodni dan žena obilježava se u znak sjećanja na demonstracije američkih radnica u Čikagu 1909. godine i njujorški marš više od 15.000 žena koje su tražile kraće radno vrijeme, bolje plate i pravo glasa. Kao Dan žena ustanovljen je na Drugoj međunarodnoj konferenciji žena socijalista, 8. marta 1910. godine u Kopenhagenu, na inicijativu Klare Cetkin, tadašnje liderke ženskog radničkog pokreta i članice njemačke socijalističke stranke, a prvi put je obilježen 1911. godine u Austriji, Njemačkoj, Švajcarskoj i D a n s k o j .

Zvanično kao Međunarodni dan žena obilježava se od 1975. godine, koju su Ujedinjene nacije proglasile za Međunarodnu godinu žena. Dvije godine kasnije, Generalna skupština UN proglasila je 8. mart Danom ženskih prava i međunarodnog mira.

21. mart

Međunarodni dan eliminacije rasne diskriminacije

Međunarodni dan za iskorjenjivanje rasne diskriminacije obilježava se u znak sjećanja na 69 osoba koje su protestovale protiv rasističke politike Aparthejda i zbog toga ubijene 21. marta 1960. godine u južnoafričkom gradu Šapervilu. Kao Međunarodni dan eliminacije svih oblika rasne diskriminacije, 21. mart obilježava se odlukom Generalne skupštine Savjeta Evrope od 1966. godine. Generalna skupština Ujedinjenih nacija usvojila je, 1965. godine, Međunarodnu konvenciju o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, koja je stupila na snagu četiri godine kasnije.

22. mart

Svjetski dan voda

Svjetski dan voda ustanovljen je 1992. godine, na osnovu rezolucije Generalne skupštine Ujedinjenih nacija.

Kao međunarodni dan obilježava se od 1993. godine, skretanjem pažnje i naglašavanjem različitih aspekata slatkih voda, značaju njene racionalne upotrebe i korišćenja, kao i njenoj važnosti i ograničavajućoj ulozi u razvoju.

29. mart 1945.

Drugo zasijedanje ZAVNOS-a

U Novom Pazaru, održano Drugo, ujedno i posljednje, zasijedanje Zemaljskog antifašističkog vijeća Sandžaka (ZAVNOS).

Na tom zasijedanju potvrđeni su stavovi Predsjedništva AVNOJ-a sa pete sjednice, koja je održana 24. februara 1945. godine, i donijeta odluka o raspuštanju ZAVNOS-a, koja je potvrđena na Trećem zasijedanju AVNOJ-a, u Beogradu 7. avgusta 1945. godine.

29. mart 1995.

Usvojena Deklaracija o Sandžaku

U Sarajevu, Skupština Bosne i Hercegovine usvojila Deklaraciju o kršenju ljudskih prava i sloboda Bošnjaka-muslimana u Sandžaku i drugim dijelovima Srbije i Crne Gore.

Deklaracijom se ističe da će se Bosna i Hercegovina zalagati za autonomiju Sandžaku, u skladu sa odgovarajućim aktima međunarodnog prava, koja će imati neophodne međunarodne garancije, a od Savjeta bezbjednosti UN, Savjeta Evrope, Organizacije za evropsku sigurnost i suradnju, Evropske unije, Organizacije islamskih zemalja i Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji se traži da odmah preduzmu mjere za zaštitu Bošnjaka- muslimana u Srbiji i Crnoj Gori.

30. mart 2002.

Osnovan Internacionalni univerzitet

U Novom Pazaru osnovan prvi sandžački univerzitet - Internacionalni univerzitet u Novom Pazaru. U okviru djelatnosti visokog obrazovanja, ovaj univerzitet obavlja obrazovnu, naučnoistraživačku, ekspertsko-konsultantsku i izdavačku djelatnost.

APRIL

5. april 1991.
Dan mladih

U Novom Pazaru, na sjednici Glavnog odbora Stranke demokratske akcije Sandžaka donijeta odluka da se Bošnjaci ne odazivaju na regrutaciju i mobilizaciju za rat protiv nijednog jugoslovenskog naroda, kao i odluka o osnivanju Bošnjačkog (tada Muslimanskog) nacionalnog vijeća Sandžaka. U znak sjećanja na ovu važnu odluku, ustanovljen je Dan mladih.

7. april
Svjetski dan zdravlja

Svjetski dan zdravlja obilježava se u cilju izgradnje svijesti o zdravlju i njegovom značaju. Slavi se na osnovu odluke Skupštine Svjetske zdravstvene organizacije (WHO), od 1948. godine, a prvi put obilježen je 1950. godine.

10. april 1378.
Povelja kralja Tvrtka I Kotromanića

Prvi bosanski kralj Tvrtko I Kotromanić napisao Povelju Dubrovčanima u kojoj ih obavještava da je krunisan za kralja Bosne, Srbije, Primorja i Zapadnih strana. Tvrtko I Kotromanić (1353-1391) je svojevremeno bio najmoćniji južnoslavenski vladar, koji se sa ponosom tituliše kao „kralj Srbije, Bosne, Dalmacije, Hrvatske i Primorja“.

13. april 2000.
Prijedlog zakona o popisu stanovništva

U svojstvu saveznog poslanika, predsjednik Stranke demokratske akcije Sandžaka Dr Sulejman Ugljanin, uputio Saveznoj skupštini SRJ Prijedlog zakona o popisu stanovništva 2001. godine, kojim se zahtijeva da se u Klasifikaciji obilježja nacionalna pripadnost i maternji jezik uvrsti: „nacionalnost: Bošnjak“ i „maternji jezik: Bosanski“.

20. april 1461.

Otvaranje konzulata Dubrovačke Republike u Novom Pazaru

Vijeće Dubrovačke Republike, 8. februara 1461. godine, imenovalo je Franju Gučetića sa dva pučanina (građanina) za konzule u Novom Pazaru. Njih trojica su, 20. aprila iste godine, označeni kao Konzulat Dubrovačke Republike u Novom Pazaru. Ovaj datum, kojim se potvrđuje trajanje Novog Pazara kao političkog, privrednog, kulturnog i regionalnog centra, ustanovljen je i obilježava se kao Dan grada Novog Pazara.

21. april 1879.

Novopazarska konvencija

Novopazarskom konvencijom od 21. aprila 1879. godine, Austro-Ugarskoj dato pravo na uspostavljanje vojnih garnizona u pojedinim dijelovima Sandžaka (Priboju, Prijepolju i Bijelom Polju (koje je kasnije zamijenjeno Pljevljima)), dok je administrativna vlast i dalje ostavljena pod nadležnost Osmanskog carstva.

25. april 1915.

Bitka na Čanakkalama

Na Galipolju, kod Čanakkala (Republika Turska), počela jedna od najvećih i najkrvavijih bitaka Prvog svjetskog rata. Bitka na Čanakkalama (Galipoljska bitka) trajala je do 6. januara 1916. godine, i u njoj je, kao đurumlije (prisilni dobrovoljci) učestvovalo preko deset hiljada Bošnjaka iz Sandžaka.

28. april 1992.

Skupština BNVS o Žabljačkom Ustavu

U Novom Pazaru održana posebna sjednica Skupštine Muslimanskog (Bošnjačkog) nacionalnog vijeća Sandžaka, na kojoj je izraženo neslaganje sa novim Ustavom Savezne Republike Jugoslavije (tzv. Žabljačkim Ustavom) i donijeta odluka da muslimanski - bošnjački narod ne priznaje takvu državu, zbog toga što ona ignoriše njegovo postojanje.

MAJ

1. maj

Međunarodni praznik rada

Međunarodni praznik rada obilježava se u znak sjećanja na velike proteste radnika, održane u Čikagu 1. maja 1886. godine, sa zahtjevima za boljim uslovima rada i osmočasovnim radnim vremenom (8 sati rada, 8 sati odmora i 8 sati kulturnog obrazovanja), kada je u sukobima sa policijom poginulo više radnika a osmoro ih osuđeno na smrt.

Odlukom Drugog kongresa Radničke internacionale, od 1890. godine, 1. maja širom svijeta održavaju se masovne manifestacije, demonstracije i štrajkovi, kao znak opšte solidaronosti radništva.

3. maj

Svjetski dan slobode medija

Svjetski dan slobode medija obilježava se u cilju podizanja svijesti o važnosti medijskih sloboda i njenih osnovnih načela.

Ustanovljen je odlukom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, 1993. godine, a slavi se na godišnjicu Windhoeške deklaracije, izjave o principima slobodnih medija koju su sastavila grupa afričkih novinara 1991. godine u Windhoeku, u Namibiji, s jedinstvenom vizijom - zaštite temeljnih prava slobodne štampe.

9. maj

Dan Evrope i Dan pobjede nad fašizmom

Dan Evrope obilježava se u znak sjećanja na 9. maj 1950. godine, kada je tadašnji ministar spoljnih poslova Francuske Robert Šuman predstavio svoj prijedlog formiranja Evropske zajednice za uglj i čelik, što se smatra početkom stvaranja Evropske unije.

Godinu dana nakon Šumanovog plana (poznatijeg kao "Šumanova deklaracija"), 18. aprila 1951. godine, potpisan je Pariski ugovor, kojim je osnovana prva od tri evropske zajednice. Nešto kasnije, Rimskim ugovorom iz 1957. godine, osnovana je Evropska ekonomska zajednica, a potpisivanjem Mاستrihtskog ugovora 1992. godine nastala je Evropska unija.

Kao praznik, Dan Evrope ustanovljen je na samitu lidera EU u Milanu, 1985. godine, i danas se slavi ne samo u Evropskoj uniji, već širom svijeta. U svijetu, 9. maj se proslavlja i kao Dan pobjede nad fašizmom, u znak sjećanja na 9. maj 1945. godine, kada je tadašnja nacistička Njemačka potpisala безусловnu kapitulaciju u Drugom svjetskom ratu (koji je konačno završen tek nekoliko mjeseci kasnije безусловnom kapitulacijom carskog Japana, poslije bacanja atomskih bombi na Hirošimu i Nagasaki).

15. maj

Svjetski dan porodice

Svjetski dan porodice obilježava se sa ciljem afirmacije porodice i porodičnih vrijednosti, podsticanja jednakosti između žena i muškaraca u okviru porodice, zaštite porodice kao osnovne jedinice društva i pomoći porodicama kako bi mogle da ispune svoju odgovornost prema zajednici.

Proglašen je od strane Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, 1993. Godine.

26. maj 1990.

Osnovana Stranka demokratske akcije

Na Osnivačkoj skupštini u Sarajevu, osnovana Stranka demokratske akcije, prva registrovana politička stranka nakon 45 godina jednopartijskog sistema u J u g o s l a v i j i .

Programskom deklaracijom SDA je sebe definisala kao "Politički savez građana Jugoslavije koji pripadaju muslimanskom kulturno-povijesnom krugu, kao i drugih građana Jugoslavije koji prihvataju program i ciljeve Stranke". Za prvog predsjednika SDA izabran je Alija Izetbegović, koji je tu funkciju obavljao do oktobra 2001. godine.

Stranka demokratske akcije odigrala je odlučujuću ulogu u očuvanju nacionalnog identiteta Bošnjaka na prostoru bivše Jugoslavije i u najdramatičnijem periodu bosanske historije, devedesetih godina 20. Stoljeća.

25. maj 1831.

Husein-kapetan Gradašćević u Sandžaku

U Novi Pazar, na putu kroz Sandžak, stigao vođa pokreta za nezavisnost Bosne, Husein-kapetan Gradašćević. Pokret za autonomiju Bosne (1831-1834) jedan je od značajnijih događaja na balkanskim prostorima u toku 19. stoljeća. Bošnjaci Sandžaka su ovom pokretu dali oko 4.000 boraca, što je činilo skoro trećinu ukupnih snaga kojima je raspomagao Husein-kapetan Gradašćević.

26. maj

Svjetski dan nestale djece

Međunarodni dan nestale djece, 25. maj, ustanovljen je u znak sjećanja na šestogodišnjeg Etana Paca, koji je 1979. godine nestao u Njujorku na putu prema stanici školskog autobusa.

Dan nestale djece prvi je ustanovio američki predsjednik Ronald Regan, nakon čega je taj dan postao Međunarodni dan nestale djece, čiji je simbol rečenica "Nemoj me zaboraviti".

28. maj 1396.

Pismo dubrovačkog kneza Gluhavičkom kadiji

U proljeće 1396. godine, Gluhavički kadija šalje pismo dubrovačkom knezu u kojem ga obavještava o svojoj vlasti na ovom području i dobrom dijelu kosovske teritorije, posebno ističući da trgovački karavani na putu prema Carigradu prolaze Gluhavicom i tu plaćaju carinu.

U svom odgovoru na to pismo, od 28. maja 1396. godine, dubrovački knez moli Gluhavičkog kadiju da čuva njihove trgovce, omogući im nesmetan prolazak i podrži dobrim zakonima, a da će im oni na to biti dugoko zahvalni.

JUNI

4. juni

Međunarodni dan djece nevinih žrtava agresije

Međunarodni dan djece nevinih žrtava agresije obilježava se u cilju zaštite djece od svih oblika agresije nad djecom (zlostavljanje, zanemarivanje, čedomorstvo, napuštanje, silovanje, prodaja djece, itd.).

Ustanovljen je na sjednici Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, 19. avgusta 1982. godine, povodom vanrednog stanja u Palestini i stradanja velikog broja nedužne palestinske i libijske djece od strane izraelskog režima.

5. juni

Svjetski dan zaštite životne sredine

Svjetski dan zaštite životne sredine ustanovljen je od strane Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, 1972. godine, u cilju razvijanja svijesti o životnoj sredini i podsticanja političke pažnje i akcije na unaprjeđenje kvaliteta životne sredine.

6. juni 1993.

Usvojen Memorandum o uspostavljanju specijalnog statusa Sandžaka

U Novom Pazaru, u skladu sa preporukama Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, a na prijedlog Stranke demokratske akcije Sandžaka, Bošnjačko (tada Muslimansko) nacionalno vijeće Sandžaka usvojilo „Memorandum o uspostavljanju specijalnog statusa Sandžaka“ kao model za opstanak Bošnjaka Sandžaka nakon raspada SFRJ. Memorandum je predviđao autonomiju za Sandžak u okviru tadašnje Savezne Republike Jugoslavije, odnosno Srbije i Crne Gore. U Memorandumu je posebno naglašeno pravedno i mirno rješenje statusa bošnjačkog naroda u Sandžaku, kao doprinos uspostavljanju trajnog mira i sigurnosti u ovom dijelu Evrope, kao i doprinos opštoj demokratizaciji u ostatku Jugoslavije, što je označeno kao jedan od uslova za međunarodno priznanje SRJ i ukidanje sankcija, čime bi Sandžak postao značajan činilac mira i stabilnosti na ovim prostorima.

8. juni 1809.

Pokolj Bošnjaka u Sjenici

U Sjenici izvršen najveći pokolj bošnjačkog življa u historiji ovog grada, od strane vođe Prvog srpskog ustanka, Đorđa Petrovića - Karađorđa. Nakon sklapanja sporazuma o mirnom povlačenju iz grada, srpski ustanici ubili oko tri hiljade ljudi, žena i djece, građana Sjenice i pripadnika manjeg turskog odreda smještenih u staroj sjeničkoj tvrđavi Grad.

9. juni 2011.

Osnovana Bošnjačka akademija nauka i umjetnosti

U Novom Pazaru, osnovana Bošnjačka akademija nauka i umjetnosti (BANU). Prema osnivačkom aktu, Akademija djeluje na području Bosne i Hercegovine, Sandžaka i svim drugim prostorima na kojima žive Bošnjaci. Sjedište Akademije je u Sarajevu, a svoje posebne odjele Akademija ima u Sarajevu i Novom Pazaru.

13. juni do 13. juli 1878.

Berlinski kongres

U Berlinu održan Berlinski kongres, mirovna konferencija predstavnika tadašnjih velikih sila Njemačke, Austro-Ugarske, Francuske, Velike Britanije, Italije, Rusije i Turske. Odlukama Berlinskog kongresa Austro-Ugarska je dobila pravo da okupira Bosnu i Hercegovinu, dok je područje Novopazarskog sandžaka kao corpus separatum (samostalna teritorijalna cjelina) ostalo u sastavu Osmanskog carstva.

15. juni 1373.

Pripajanje Sandžaka Kraljevini Bosni

Bosanski kralj Tvrtko I Kotromanić pripojio današnju teritoriju Sandžaka Kraljevini Bosni. U sastav bosanske države tada je ušlo čitavo Gornje Podrinje sa Pivom, Tarom, Srednjim i Donjim Polimljem (Prijeopolje, Priboj, Pljevlja, Foča, Goražde, Višegrad, Onogošt - današnji Nikšić i Bileća).

20. juni
Svjetski dan izbjeglica

Svjetski dan izbjeglica posvećen je podizanju svijesti o položaju izbjeglica širom svijeta. Prema Konvenciji o pravima izbjeglica od 1951. godine, izbjeglice odlaze iz svoje otadžbine zbog političkih, etničkih ili vjerskih napetosti.

26. juni
Međunarodni dan podrške žrtvama mučenja

Međunarodni dan podrške žrtvama mučenja posvećen je sjećanju na žrtve mučenja i podršku preživjelima i njihovom oporavku. Ustanovljen je povodom stupanja na snagu Konvencije protiv torture i drugih surovih, nehumanih i ponižavajućih postupaka i kažnjavanja, 26. juna 1987. godine, usvojene od strane Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, 1984. godine.

27. juni 2009.
Usvojena Deklaracija o položaju sandžačkih Bošnjaka u Srbiji

U Novom Pazaru, donijeta Deklaracija o položaju sandžačkih Bošnjaka u Republici Srbiji. Deklaracijom, koju je usvojio Izvršni odbor Bošnjačkog nacionalnog vijeća, u 11 tačaka, formulisani su osnovni principi za rješavanje nacionalnog pitanja sandžačkih Bošnjaka u Republici Srbiji.

30. juni 1941.
Program Stevana Moljevića

U Nikšiću, predratni banjalučki advokat, jedan od prvaka Srpskog kulturnog kluba i četnički ideolog Stevan Moljević napisao poznati spis "Homogena Srbija", kojim se zagovara stvaranje Velike Srbije i njeno etničko čišćenje od drugih n a r o d a .

"Srbi moraju imati hegemoniju na Balkanu, a da imaju hegemoniju na Balkanu, moraju prethodno imati hegemoniju u Jugoslaviji", ističe Moljević u svom spisu, insistirajući da se unutar jugoslovenske države jasno omeđe sve srpske zemlje i one učine homogenim u etničkom pogledu, odnosno zagovarajući zaokruženje Srbije u granicama tzv. „srpskog etničkog područja” sa „slobodnim izlazom na more za sve srpske oblasti koje su nadomak mora”.

JULI

10. juli 1997.

Uvedena prinudna uprava u Novom Pazaru

U Novom Pazaru, pod optužbom da lokalna SDA vlast izaziva nacionalnu i vjersku netrpeljivost time što je na zgradi Opštine istakla bošnjačku nacionalnu zastavu, uz jake policijske snage i primjenu sile, Vlade Srbije uvodi prinudnu upravu u ovom gradu. Na ovaj način suspendovana je legalno izabrana opštinska vlast, čiju je apsolutnu većinu činila Stranka demokratske akcije Sandžaka, i pogažena izborna volja građana Novog Pazara, izražena na izborima 3. novembra 1996. godine.

11. juli 1922.

Pokolj Bošnjaka u Starčevićima

U selu Starčeviče (opština Tutin), pripadnici Vojske Kraljevine Jugoslavije, na čelu sa Kostom Pećancem, izvršili pokolj bošnjačkog stanovništva, ubivši 28 lica (među kojima i 5 žena).

11. juli 1995.

Genocid u Srebrenici

Na širem području Srebrenice (Bosna i Hercegovina), u periodu od 11. do 16. jula 1995. godine, pripadnici Vojske Republike Srpske, pod komandom haškog optuženika generala Ratka Mladića, zajedno sa pripadnicima paravojne formacije "Škorpioni", pod kontrolom Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije, izvršili zločin genocida nad bošnjačkim stanovništvom Srebrenice i susjednih mjesta. Genocid u Srebrenici je najveći zločin nad civilnim stanovništvom u Evropi od Drugog svjetskog rata, a u njemu je ubijeno preko 8.000 muškaraca starosti između 12 i 77 godina. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju presudio je da je u Srebrenici izvršen genocid nad bošnjačkim stanovništvom, a svojim rezolucijama masovna planska ubistva Bošnjaka u Srebrenici kao genocid su kvalifikovani i oba doma američkog Kongresa, Parlamentarna skupština Vijeća Evrope, kao i Evropski parlament.

11. juli

Svjetski dan stanovništva

Svjetski dan stanovništva (UNFPA) obilježava se svakog 11. jula, od 1989. godine, kada je ukupna svjetska populacija dostigla pet milijardi ljudi.

19. juli 1999.

Usvojen Memorandum o autonomiji Sandžaka i specijalnim odnosima sa Bosnom i Hercegovinom

U Novom Pazaru, na prijedlog Stranke demokratske akcije (SDA) Sandžaka, Bošnjačko nacionalno vijeće Sandžaka usvojilo Memorandum o autonomiji Sandžaka i specijalnim odnosima sa Bosnom i Hercegovinom, kao platformu za rješenje statusa Sandžaka i statusa Bošnjaka u Saveznoj Republici Jugoslaviji (SRJ), na osnovu dijaloga i mirnim putem.

U Memorandumu se kao rješenje pitanja statusa Sandžaka i bošnjačkog naroda u SRJ ističe uspostavljanje autonomije Sandžaka u okviru SRJ.

27. juli

Svjetski dan turizma

Svjetski dan turizma obilježava se na dan kada je, 1970. godine, usvojen Statut Svjetske turističke organizacije. Ustanovljen je kako bi se unutar međunarodne zajednice jačala svijest o turizmu i njegovom privrednom, sociološkom, kulturnom i političkom značaju.

29. juli 1990.

Osnovana SDA Sandžaka

U Novom Pazaru, osnovana Stranka demokratske akcije Sandžaka (SDA Sandžaka), prva politička organizacija sandžačkih Bošnjaka, nastala nakon 50 godina političkog i kulturnog vakuma u društvenom životu Bošnjaka. Od samog početka ova stranka je bila i ostala zaštitnik ljudskih, građanskih, nacionalnih, individualnih i kolektivnih prava sandžačkih Bošnjaka, a njenim osnivanjem Bošnjaci su i zvanično postali respektabilan politički faktor na području Srbije i šire

Stranka demokratske akcije Sandžaka je odigrala ključnu ulogu u očuvanju mira u Sandžaku tokom devedesetih godina 20. stoljeća, opstanku i očuvanju nacionalnog identiteta Bošnjaka u Srbiji i Crnoj Gori.

Od osnivanja do danas, Stranka demokratske akcije Sandžaka, bila je i ostala parlamentarna stranka na svim nivoima u Srbiji i u bivšoj Jugoslaviji.

AVGUST

6. avgust 1999.

Platforma za rješavanje statusa Bošnjaka u SRJ

U svojstvu predsjednika Bošnjačkog nacionalnog vijeća Sandžaka, predsjednik Stranke demokratske akcije Sandžaka Dr Sulejman Ugljanin, uputio savezним organima SRJ, republičkim organima Srbije i Crne Gore i svim političkim strankama u SRJ, Deklaraciju o pravu Bošnjaka na političku i nacionalnu ravnopravnost i Memorandum o autonomiji Sandžaka sa posebnim odnosima sa Bosnom i Hercegovinom, kao Platformu za rješavanje statusa Bošnjaka u SRJ.

12. avgust

Međunarodni dan mladih

Međunarodni dan mladih obilježava se od 2000. godine, u cilju skretanja pažnje na probleme mladih, kulturna, pravna i druga pitanja omladine, učenika i studenata. Ustanovljen je Rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija od 17. decembra 1999. godine.

12. do 14. avgust 1917.

Sjenička konferencija

U Sjenici održana čuvena Sjenička konferencija, posvećena pitanju rješavanja statusa Sandžaka u svjetlu novih političkih prilika u Evropi pred kraj Prvog svjetskog rata.

Konferenciji, kojom je predsjedavao gradonačelnik Pljevalja Mehmed-paša Bajrović, su prisustvovali predstavnici 10 odnosno 12 ondašnjih sandžačkih srezova i gradova.

Drugog dana konferencije, 13. avgusta, usvojena je rezolucija kojom je traženo pripajanje Sandžaka Bosni i Hercegovini ili, ako se to nije moguće, autonomija S a n d ž a k a .

Pojedini autori u svojim knjigama navode da je Sjenička konferencija održana između 8. i 25. avgusta 1917. godine, pozivajući se na pisma - izvještaje o učešću na njoj pljevaljskog gradonačelnika Mehmed-paše Bajrovića.

23. avgust

Međunarodni dan sjećanja na trgovinu robljem i njeno ukidanje

Međunarodni dan sjećanja na trgovinu robljem i njeno ukidanje ustanovljen je 23. avgusta 2004. godine, u znak sjećanja na početak pobune zarobljenih Afrikanaca na ostrvu Sv. Domingo, današnji Haiti, 1801. godine. Ta pobuna bila je krucijalni događaj u borbi protiv ropstva i trgovine robovima čijim žrtvama je bilo više od deset miliona afričkog kontinenta.

23. avgust

Prva žrtva Miloševićevog režima u Sandžaku

U selu Sjeverin (opština Priboj) ubijen Ramo Berbo, prva žrtva terora režima Slobodana Miloševića nad sandžačkim Bošnjacima.

29. avgust 1189.

Donijeta Povelja Kulina Bana

Bosanski vladar Ban Kulin donio Povelju (Povelja Kulina Bana), o uspostavljanju odnosa između Bosne i Dubrovnika i garanciji bezbjednosti i slobode kretanja i trgovine dubrovačkim trgovcima u Bosni.

Povelja Kulina Bana je najstariji očuvani bosanski državni dokument i najstariji pisani državni dokument svih južnoslavenskih naroda i država. Pisana je na starobosanskom narodnom jeziku i bosanskim pismom bosančicom. Original Povelje danas se čuva u Petrogradu, u Rusiji.

SEPTEMBAR

2. septembar 2013.

Početak redovne nastave na bosanskom jeziku u Sandžaku

U školama u Novom Pazaru, Tutinu i Sjenici počela redovna nastava na bosanskom jeziku, na osnovu izraženog opredjeljenja učenika i njihovih roditelja. U školskoj 2013/2014. godini, nastavu na bosanskome jeziku, u 35 obrazovno-vaspitnih ustanova u sandžačkim gradovima Novom Pazaru, Sjenici i Tutinu, u 168 odjeljenja, pohađalo 4.088 učenika.

6. septembar 2003.

Prva elektorska skupština BNV

U Novom Pazaru održana prva Elektorska skupština za izbor Bošnjačkog nacionalnog vijeća u Srbiji i Crnoj Gori, nakon čega prestaje sa radom Bošnjačko nacionalno vijeće Sandžaka (BNVS).

Za predsjednika Bošnjačkog nacionalnog vijeća izabran Dr Sulejman Ugljanin, a za predsjednika Izvršnog odbora Esad Džudžević.

8. septembar

Međunarodni dan pismenosti

Međunarodni dan pismenosti proglašen je od strane Organizacije UN za obrazovanje, nauku i kulturu (UNESCO), 1967. godine, u cilju isticanja važnosti čitanja i pismenosti u životu pojedinca i društva u cjelini.

9. septembar 1940.

List "Glas Sandžaka"

U Novom Pazaru, počinje izlaziti list „Glas Sandžaka“. Pokretač tog lista bio je Rifat Burdžović Tršo, najistaknutija politička iz reda bošnjačkog naroda u vrijeme Drugog svjetskog rata, a urednik Hakija Zejnelović.

Nakon brze zabrane, kao zvaničan organ Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Sandžaka (ZAVNOS), ovaj list ponovo počinje izlaziti 1. juna 1944. godine, u svega tri broja, do gašenja, 25. decembra iste godine.

14. septembar 1995.

Potpisan Dejtonski mirovni sporazum

U Parizu, potpisan Dejtonski mirovni sporazum, kojim je zvanično okončan rat u Bosni i Hercegovini.

Potpisivanju sporazuma prethodio je mirovni dogovor postignut u vazduhoplovnoj bazi Rajt-Paterson kod Dejtona, na konferenciji koja je trajala od 1. do 21. novembra 1995. godine. Glavni učesnici konferencije bili su tadašnji predsjednici Srbije, Bosne i Hercegovine i Hrvatske, Slobodan Milošević, Alija Izetbegović i Franjo Tuđman, američki posrednik Ričard Holbruk i general Vesli Klark.

21. septembar 1997.

Parlamentarni izbori u Srbiji

U Srbiji održani parlamentarni izbori za novi saziv Skupštine Republike Srbije. Koalicija „Lista za Sandžak - Dr Sulejman Ugljanin“ na tim izborima osvojila je tri poslanička mandata, sa ukupno osvojenih 49.486 glasova.

21. septembar

Međunarodni dan mira

Međunarodni dan mira obilježava se u cilju podizanja svijesti o važnosti uspostavljanja i održavanja mira među pojedincima i nacijama. Ustanovljen je 1981. godine, kada su članice Ujedinjenih nacija usvojile deklaraciju o njegovom obilježavanju, a proglašen posebnom rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 2001. godine, kojom su pozvani sve zemlje i narodi, ljudi svih uzrasta i iz svih društvenih slojeva, da slave mir i daju svoj doprinos da mir zavlada svijetom.

Zvuk zvona i minut ćutanja tačno u podne tradicija su u zgradi UN u Njujorku (Zvono mira je 1954. godine Ujedinjenim nacijama poklonilo Udruženje UN iz Japana, a izliveno je od novčića koje su skupila djeca iz 60 zemalja).

24. septembar 2000.

Predsjednički i savezni parlamentarni izbori

Održani predsjednički i savezni parlamentarni izbori, raspisani u skladu sa sporazumom koji su, 16. oktobra iste godine, potpisali SPS, Demokratska opozicija Srbije i SPO.

Na izborima za predsjednika Savezne Republike Jugoslavije na tim izborima pobjedu je osvojio kandidat opozicije (DOS-a), Vojislav Koštunica, ispred kandidata do tada vladajuće koalicije SPS-JUP-SNP, Slobodana Miloševića. Bošnjaci Sandžaka masovno su na tim izborima podržali kandidata DOS-a Vojislava Košunicu, što je presudno uticalo na svrgavanje sa vlasti Slobodana Miloševića.

Primopredaja vlasti između Miloševića i novoizabranog predsjednika Vojislava Košunice uslijedila je nakon velikih protesta opozicije u Beogradu, 5. oktobra 2000. godine.

Na izborima za novi saziv Skupštine Savezne Republike Jugoslavije, Koalicija "Lista za Sandžak, osvojila je 40.223 glasa i jedno poslaničko mjesto u Saveznoj skupštini.

27. septembar 1993.

Prvi bošnjački sabor

U Sarajevu, na Prvom bošnjačkom saboru (zvanom Svebošnjački sabor), 27. i 28. septembra 1993. godine, predstavnici bošnjačkog naroda donijeli Deklaraciju kojom su Bošnjaci povratili svoje nacionalno ime Bošnjak (utemeljeno u hiljadugodišnjoj historiji Bošnjaka i Bosne i Hercegovine) i ime svog maternjeg bosanskog jezika. Nakon toga, ovi termini opšte su prihvaćeni kod svih Bošnjaka na prostoru jugoistočne Evrope i šire, kao i u svim međunarodnim dokumentima.

30. septembar 1996.

Povratak Dr Sulejmana Ugljanina u Sandžak

U Novi Pazar se, nakon trogodišnjeg egzila, vraća Dr Sulejman Ugljanin, predsjednik Stranke demokratske akcije Sandžaka i Bošnjačkog nacionalnog vijeća Sandžaka.

U septembru 1993. godine, režim Slobodana Miloševića, tadašnjeg predsjednika Republike Srbije, raspisao je potjernicu za predsjednikom Stranke demokratske akcije Sandžaka i Bošnjačkog nacionalnog vijeća Sandžaka, dr. Sulejmanom Ugljaninom, u vrijeme dok se on nalazio u Ženevi, na Međunarodnoj konferenciji o bivšoj Jugoslaviji.

OKTOBAR

1. oktobar

Međunarodni dan starih

Međunarodni dan starijih osoba obilježava se u skladu sa rezolucijom Generalne Skupštine Ujedinjenih nacija, od 14. decembra 1990, sa ciljem da se naglasi važnost osiguravanja životnog okruženja koje se može prilagoditi potrebama i sposobnostima stanovnika trećeg doba.

3. oktobar 1942.

Ubijen Rifat Burdžović Tršo

U selu Trnovo (kod Mrkonjić Grada), u Bosni i Hercegovini, u noći između 2. i 3. oktobra 1942. godine, u zajedničkom poduhvatu četnika i partizana, ubijen Rifat Burdžević Tršo, poznati sandžački antifašista i revolucionar, predvodnik studentskog pokreta u Beogradu pred početak Drugog svjetskog rata, narodni heroj i najpopularnija ličnost kod sandžačkih Bošnjaka iz perioda Drugog svjetskog rata.

4. oktobar 1907.

Zabrana službene upotrebe bosanskog jezika

Internom naredbom Zemaljske vlade Bosne i Hercegovine, zabranjeno službeno korišćenje bosanskog jezika. Kao „zemaljski jezik“ uveden srpsko-hrvatski, odnosno hrvatsko-srpski jezik.

6. oktobar 1912.

Nasilno pokrštavanje Bošnjaka u Plavu i Gusinju

U Plav ušla crnogorska vojska, nakon čega je započet proces nasilnog pokrštavanja muslimana plavsko-gusinjskog kraja (sprovođen tokom 1912. i 1913. godine). Izuzetno teške represivne mjere i zločine prema Bošnjacima u tom periodu sprovodili su pripadnici Donjo-Vasojevićke brigade, pod komandom brigadira Avra Cemovića, koja je u Plav i Gusinje upućena tokom februara 1913. godine.

16. oktobar

Svjetski dan hrane

Svjetski dan hrane obilježava se na dan osnivanja Organizacije Ujedinjenih nacija za hranu i poljoprivredu (FAO), 16. oktobra 1945. godine. Ustanovljen je 1980. godine, sa ciljem da se ukaže na značaj hrane, njen uticaj na zdravlje ljudi, s posebnim akcentom na problem gladi i smanjenja siromaštva.

17. oktobar

Svjetski dan borbe protiv siromaštva

Svjetski dan borbe protiv siromaštva ustanovljen je 1993. godine od strane Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, kao znak posvećenosti nastojanjima za iskorjenjivanje ekstremnog siromaštva i nejednakosti.

Obilježava se od 1987. godine, kada se na otkrivanju spomenika posvećenog borbi protiv siromaštva u Parizu okupilo oko 100.000 ljudi. Cilj obilježavanja tog dana je promovisanje svijesti o potrebi iskorjenjivanja siromaštva i bijede u svim zemljama, a naročito u zemljama u razvoju.

19. oktobar 2003.

Umro Alija Izetbegović

U Sarajevu, umro Alija Izetbegović (8. 08. 1925. - 19. 10. 2003.), najveći bošnjački političar, veliki mislilac, publicist i državnik.

Alija Izetbegović je bio osnivač Stranke demokratske akcije (za područje čitave bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije) i prvi demokratski izabrani predsjednik Bosne i Hercegovine, odnosno prvi predsjednik Bosne i Hercegovine kao nezavisne države.

20. oktobar 2004.

Održan prvi čas bosanskog jezika u školama u Sandžaku

U Osnovnoj školi „Dr. Ibrahim Bakić“ u Ljeskovi (opština Tutin), nakon 97 godina izbacivanja iz školskog sistema, održan prvi čas bosanskog jezika.

22. oktobar 1992.

Masovna otmica Bošnjaka u Sjeverinu

U mjestu Mioče, kod Sjeverina (opština Priboj), 22. oktobra 1992. godine, iz radničkog autobusa na liniji Sjeverin - Priboj, izvršena otmica 16 radnika bošnjačke nacionalnosti (15 muškaraca i 1 žena).

Otmicu izvršili pripadnici vojne formacije „Osvetnici“ iz Višegrada, pod komandom Milana Lukića.

Oteti Bošnjaci prebačeni su kamionom od kafane „Fontana“ do motela „Vilina Vlas“ u Višegrad. Nakon nekoliko dana brutalnog mučenja, svi oteti su odvedeni na obalu Drine i ubijeni iz automatskog oružja ili zaklani, a tijela im bačena u Drinu.

24. oktobar

Dan Ujedinjenih nacija

Dan Ujedinjenih nacija obilježava se u znak sjećanja na usvajanje Povelje svjetske organizacije, koja je stupila na snagu na taj dan 1945. godine, po završetku Drugog svjetskog rata.

Godine 1971. Generalna skupština Ujedinjenih nacija preporučila je državama članicama da 24. oktobar obilježavaju kao praznik na svojim teritorijama. Osnovni zadatak Organizacije ujedinjenih nacija (OUN), koja je na osnivanja imala 51 državu članicu, je održavanje svjetskog mira i sigurnosti.

25. - 27. oktobar 1991.

Dani samoopredjeljenja

Na osnovu odluke Bošnjačkog (tada Muslimanskog) nacionalnog vijeća Sandžaka, od 25. do 27. oktobra 1991. godine, u svim gradovima Sandžaka, kao i u Turskoj i u svim evropskim zemljama u kojima žive sandžački Bošnjaci, održan referendum o autonomiji Sandžaka. Tajnim glasanjem, građani Sandžaka izjašnjavali su da li su „Za potpunu političku i teritorijalnu autonomiju Sandžaka sa pravom priključenja jednoj od suverenih republika“.

Od ukupno 264.156 birača, na referendumu je učestvovalo njih 187.473, odnosno 70,19 posto ukupnog biračkog tijela. Od tog broja 183.302 birača (98,90%) izjasnilo za političku i teritorijalnu autonomiju Sandžaka s pravom priključenja nekoj od republika tadašnje Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ), 1.982 (1,07%) „protiv“, a 153 listića su bili nevažeći.

Na osnovu rezultata referenduma, Skupština Muslimanskog nacionalnog vijeća Sandžaka, 11. januara 1992. godine, usvojila je prijedlog o uspostavljanju specijalnog statusa za Sandžak, kao optimalno rješenje za bošnjački narod na ovom području, a u skladu sa preporukama Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, nešto kasnije, 6. juna 1993. godine, Bošnjačko (tada Muslimansko) nacionalno vijeće Sandžaka je usvojilo Memorandum o uspostavljanju specijalnog statusa za Sandžak.

26. oktobar 1377.

Krunisanje Tvrtka I Kotromanića za kralja Bosne

U Mileševi (opština Prijepolje), Trtko I Kotromanić se krunisao za kralja Bosne - kralja Srbije, Bosne i Pomorja i Zapadnih strana (1377-1390). Stjepan Tvrtko I Kotromanić (oko 1338 - oko 10. marta 1391) je bio bosanski ban od 1353. do 1377. godine, a zatim i prvi bosanski kralj do 1391. godine. Za vrijeme Tvrtka I Kotromanića, Bosansko kraljevstvo je obuhvatalo područje današnje Bosne i Hercegovine (BiH), izuzev njenog sjeverozapadnog dijela, zatim dijelove Dalmacije i zapadne Srbije. Za vrijeme Tvrtkove vladavine ostvarena je politička stabilnost, te značajan kulturni i duhovni napredak, što je Bosnu učinilo najsnažnijom južnoslavenskom zemljom, a Tvrtka najvećim vladarem u historiji srednjovjekovne Bosne.

Prema istraživanju Dr Ibrahima Pašića, Tvrtko I Kotromanić krunisan u mjestu Mile kod Visokog.

30. oktobar 1913.

Podjela Sandžaka između Srbije i Crne Gore

U Beogradu potpisan Dogovor o razgraničenju Srbije i Crne Gore (Beogradski dogovor), kao posljedica balkanskih ratova 1912-1913. godine.

Beogradskim dogovorom uspostavljeno je razgraničenje između Kraljevine Srbije i Kraljevine Crne Gore, kojim je Novopazarski sandžak podijeljen na dva dijela. Crnoj Gori je pripao Pljevaljski srez s Kamenom Gorom iz Prijepoljskog sreza, zatim srezovi: Bjelopoljski, Beranski, Rožajski, te Plav i Gusinje. Preostali srezovi - Novi Pazar, Tutin, Sjenica, Prijepolje, Priboj i Nova Varoš pripali su Kraljevini Srbiji.

30. oktobar 1993.

Osnovan Mešihat Islamske zajednice Sandžaka

U Novom Pazaru, održana Osnivačka skupština Sabora Islamske zajednice Sandžaka i osnovan Mešihat Islamske zajednice Sandžaka.

Inicijativu o osnivanju Mešihata Islamske zajednice Sandžaka, dvije godine ranije, pokrenula je Stranka demokratske akcije Sandžaka, kada je i započeto prikupljanje građe o kulturnom naslijeđu Bošnjaka u Sandžaku.

NOVEMBAR

1. novembar 2013.

Vlade Srbije usvojila zaključak o obrazovanju na bosanskom jeziku

Vlada Srbije, na inicijativu ministra Dr Sulejmana Ugljanina, a na prijedlog ministra prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja Dr Tomislava Jovanovića, usvojila zaključak o prihvatanju Izvještaja sa prijedlogom mjera za ostvarivanje prava Bošnjaka na obrazovanje na maternjem jeziku u Republici Srbiji. Ovim zaključkom Vlada Srbije izrazila je potpunu podršku ostvarivanju manjinskih prava pripadnika bošnjačke nacionalne zajednice u Republici Srbiji, u skladu sa njihovim slobodno izraženim oprejeljenjem, postizanju njihove potpunije socijalne uključenosti, inkluzije, kao i ostvarenju jednih od ključnih strateških ciljeva Republike Srbije u oblasti obrazovanja: dostupnosti i kvalitetnom obrazovanju za sve.

Zaključkom se definiše niz mjera za poboljšanje ostvarivanja obrazovno-vaspitanog rada za pripadnike bošnjačkog naroda na bosanskom jeziku, u skladu sa zakonom i međunarodnim dokumentima, na svim nivoima obrazovanja - od predškolskog do univerzitetskog.

3. novembar 1996.

Savezni i lokalni izbori u Srbiji

U Srbiji održani lokalni i savezni izbori (izbori za Skupštinu SRJ). Na tim izborima na lokalnom nivou, koalicija „Lista za Sandžak“, na čelu sa Dr Sulejmanom Ugljaninom, osvojila apsolutnu vlast u Novom Pazaru, Tutinu i Sjenici, kao i sve bošnjačke glasove u Prijepolju, Priboju i Novoj Varoši.

Na izborima za savezni parlament lider „Liste za Sandžak“ Dr Sulejman Ugljanin izabran za saveznog poslanika u Vijeću građana Savezne Republike Jugoslavije (SRJ), sa ukupno osvojenih 62.111 glasova.

U isto vrijeme u Crnoj Gori su održani izbori za novi saziv crnogorskog parlamenta, na kojim Stranka demokratske akcije Crne Gore osvaja tri poslanička mandata, a predstavnik ove stranke Harun Hadžić, iz Rožaja, postaje savezni poslanik u Vijeću republika i pokrajina Savezne skupštine Savezne Republike Jugoslavije.

10. novembar 1924.

Pokolj Bošnjaka u Šahovićima i Pavinom Polju

U Šahovićima (današnje Tomaševo) i Pavinom Polju, u tadašnjem Bjelopoljskom srezu (opština Bijelo Polje), u noći između 9. i 10. novembra, ubijeno preko 1.000 (djece, žena i ljudi).

Pokolj nad Bošnjacima u Šahovićima izvršen je kao odmazda za ubistvo Boška Boškovića, načelnika Kolašinskog okruga, od strane crnogorskih komita. Tom prilikom iz Šahovića su iseljeni svi Bošnjaci a samom naselju ime je promijenjeno u Tomaševo, koji naziv i danas nosi.

16. novembar

Međunarodni dan tolerancije

Međunarodni dan tolerancije ustanovljen je radi isticanja potrebe za tolerancijom u društvu i ukazivanja na negativne efekte netolerancije. Počeo se obilježavati 1996. godine, povodom usvajanja Deklaracije o principima tolerancije, 16. novembra 1995. godine, u kojoj se ističe da tolerancija nije ni povlađivanje ni ravnodušnost, već poštovanje širokog spektra kultura, oblika izražavanja i humanosti i predstavlja priznanje univerzalnih ljudskih prava i sloboda drugih.

20. novembar

Međunarodni dan djeteta

Svjetski dan djeteta obilježava se u cilju promovisanja i zaštite dječijih prava, kako bi se skrenula pažnja javnosti na sve obaveze koje društvo ima prema djeci, kao i na najvažnije probleme sa kojima se djeca suočavaju. Prvi put je proklamovan 1925. godine, na Svjetskoj konferenciji o dobrobiti djece, a za međunarodni dan je proglašen 1954. godine na Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija. Pet godina nakon proglašenja, 20. novembra 1959. godine, Ujedinjene nacije su usvojile Deklaraciju o pravima djeteta, a 30 godina kasnije i Konvenciju o pravima djeteta.

25. novembar

Svjetski dan borbe protiv nasilja nad ženama

Svjetski dan borbe protiv nasilja nad ženama ustanovljen je na prvom sastanku feministkinja Latinske Amerike i Kariba, održanom 25. novembra 1981. godine u Bogoti. Obilježava se u znak sjećanja na sestre Mirabel (Patriu, Minervu i Mariu Teresu) koje je brutalno ubio diktator Rafael Trujillo u Dominikanskoj republici, 25. novembra 1960. godine. Za međunarodni dan proglašen je odlukom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija od 17. decembra 1999. godine.

26. novembar 1942.

Uspostavljen AVNOJ

Na zasijedanju u Bihaću, konstituisano Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije (AVNOJ) kao najviši organ narodne vlasti u zemlji. Jedna od najznačajnijih odluka AVNOJ-a bila je odluka o osnivanju zemaljskih antifašističkih vijeća na pokrajinskom nivou, kao odraz predratne koncepcije Komunističke partije Jugoslavije (KPJ) o federativnom državnom ustrojstvu buduće jugoslavenske države.

28. novembar 1920.

Prvi parlamentarni izbori u Kraljevini SHS

U Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca (Kraljevina SHS) održani prvi parlamentarni izbori. Na tim izborima Jugoslovenska muslimanska organizacija (JMO) osvojila je 24 poslanička mandata u Ustavotvornoj skupštini a lider te stranke Dr Mehmed Spaho postao ministar trgovine i industrije u prvoj vladi Kraljevine SHS Nikole Pašića.

29. novembar

Međunarodni dan solidarnosti sa palestinskim narodom

Obilježava se u povodu donošenja rezolucije Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, 29. novembra 1947. godine, kojom je odlučeno prestanak mandata Velike Britanije u Palestini u maju 1948. godine i objavljen plan o podjeli Palestine na dvije nezavisne države: Arapsku i Jevrejsku. Prema toj odluci, oba dijela su trebala biti ujedinjena ekonomskom unijom, a podjela je predviđala poseban status grada Jerusalima, kao područja pod direktnom juristikcijom Organizacije Ujedinjenih nacija. Odluku o obilježavanju Međunarodnog dana solidarnosti sa palestinskim narodom, Generalna skupština UN-a donijela je 29. novembra 1977. godine.

DECEMBAR

1. decembar 1918.

Formirana Kraljevina Jugoslavija

Nekoliko mjeseci po okončanju Prvog svjetskog rata, 1. Decembra 1918. godine, stvorena je Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca (Kraljevina SHS, kasnije Kraljevina Jugoslavija), koja je u svom sastavu objedinila sva područja u kojima žive Bošnjaci.

Formiranjem te države, međutim, nije značilo i rješenje nacionalnog pitanja bošnjačkog naroda s obzirom da je sam njen naziv ukazivao na suštinski karakter njenog ustrojstva kao zajednice tri naroda - srpskog, hrvatskog i slovenačkog, prije svega.

2. decembar

Međunarodni dan borbe za ukidanje ropstva

Međunarodni dan borbe za ukidanje ropstva podsjeća na dan usvajanja Konvencije za suzbijanje trgovine ljudima i iskorišćavanja prostitucije drugih, 2. decembra 1949. godine. U centru pažnje te konvencije je iskorjenjivanje savremenih oblika ropstva, kao što su trgovina ljudima, seksualna eksploatacija, najgori oblici dječijeg rada, prinudni brak, kao i prisilne regrutacije djece za upotrebu u oružanom sukobu.

Na osnovu Konvencije o zabrani ropstva iz 1926. godine Ujedinjene nacije su, u Ženevi 1956. godine, usvojile Dopunsku konvenciju o ukidanju ropstva, trgovine robljem i ustanova i prakse sličnih ropstvu, koja je stupila na snagu 1957. godine.

3. decembar 1906.

Osnovana Muslimanska narodna organizacija

Prva građanska politička stranka na prostoru bivše Jugoslavije, Muslimanska narodna organizacija (MNO) osnovana je 3. decembra 1906. godine. Tom organizacijom rukovodio je Egzekutivni obor na čijem čelu je bio Ali-beg Firdus. Pored zahtjeva za vjersko-mearifsku (prosvjetnu) autonomiju, ova stranka je zahtijevala i autonomiju BiH pod sultanovim suverenitetom. Podržavali su je svi slojevi muslimanskog stanovništva, iako su joj u vođstvu uglavnom bili krupni zemljoposjednici, koji su svoje agrarne interese postavili kao opštemuslimansko pitanje.

3. decembar

Međunarodni dan invalida

Međunarodni dan invalida obilježava se u cilju promovisanja prava osoba sa invaliditetom i njihovog uključenja u sve oblasti političkog, socijalnog, ekonomskog i kulturnog života zajednice. Ustanovljen je rezolucijom Generalne Skupštine Ujedinjenih nacija, 1992. godine.

Prema procjenama Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) osobe sa invaliditetom učestvuju sa više od 10% u ukupnoj svjetskoj populaciji. Generalna skupština Ujedinjenih nacija je, 13. decembra 2006. Godine, usvojila Konvenciju o pravima osoba sa invaliditetom.

4. decembar 1879.

Bitka na Nokšiću

Bitka na Nokšiću kod Plava, jedna je od dvije odlučujuće bitke u kojima su se Bošnjaci Plava i Gusinja suprostavili odlukama Berlinskog kongresa o izdvajanju iz Osmanskog carstva i pripajanju Crnoj Gori. Pripadnici poznatog sandžačkog junaka Ali-paše Gusinjskog (Šabanagića) porazili su, 4. decembra 1879. godine, crnogorsku vojsku, predvođenu vojvodom Markom Miljanovim, i protjerali je prema Murini, odakle se ona, nakon poraza, 8. januara 1880. godine, povukla iz Plava i Gusinja. Nakon toga Plav i Gusinje su ostali u sastavu Osmanskog carstva.

9. decembar 1990.

Prvi višestranački izbori u Srbiji

Prvi direktni višestranački predsjednički izbori u Srbiji održani su 9. decembra 1990. godine. Ubjedljivu pobjedu na tim izborima osvojio je kandidat Socijalističke partije Srbije (SPS) Slobodan Milošević

Bošnjački kandidat na tim izborima, predsjednik Stranke demokratske akcije, Dr Sulejman Ugljanin zauzeo je 4. mjesto po broju osvojenih glasova, sa ukupno 109.459 glasova, ili 2,18% ukupnog broja izašlih na izbore. To je najveći broj glasova koji je jedan bošnjački predstavnik ikada osvojio na izborima u Republici Srbiji.

Uporedo sa predsjedničkim izborima, 9. decembra 1990. godine, održani su i prvi višestranački parlamentarni izbori u Srbiji i Crnoj Gori. Na tim izborima Stranka demokratske akcije Sandžaka osvojila je tri poslanička mandata u Narodnoj skupštini Republike Srbije, sa ukupno 84.156 glasova povjerenja građana Srbije, na koji način postaje prva bošnjačka parlamentarna stranka nakon Drugog svjetskog rata. U isto vrijeme, na izborima za Skupštinu Crne Gore, Stranka demokratske akcije Sandžaka osvojila je devet poslaničkih mandata.

školoavanje na univerzitetima u Republici Turskoj upućena u Ankaru 754 studenta iz Sandžaka, koji su zbog ratnih operacija na prostoru bivše Jugoslavije bili prinuđeni da napuste svoje fakultete. Upis sandžačkih studenata na turske univerzitete Stranka demokratske akcije Sandžaka organizovala je i tokom narednih godina.

20. decembar 1941.

Instrukcija Draže Mihailovića

Na osnovu programa „Velike Srbije“ Stevana Moljevića, 20. decembra 1941. godine, vođa četničkog pokreta Draža Mihailović izdaje „Instrukciju“ svojim komandantima Pavlu Đurišiću i Đorđiju Lašiću, kojom se naređuje etničko čišćenje svih narodnih manjina i „ne-nacionalnih elemenata“ (Bošnjaka, Hrvata, Albanaca i ostalih).

„Instrukcijom“ se posebno potencira stvaranje velike Jugoslavije i u njoj velike Srbije - „etnički čiste u granicama Srbije - Crne Gore - Bosne i Hercegovine - Srema - Banata i Bačke“, čišćenje državne teritorije „od svih narodnih manjina i nenacionalnih elemenata“, stvaranje „neposredne zajedničke granice između Srbije i Crne Gore, kao i Srbije i Slovenačke, čišćenjem Sandžaka od muslimanskog življa, a Bosne od muslimanskog i katoličkog življa“. Na bazi velikosrpskih nacionalnih programa, tokom Drugog svjetskog rata vršeni su mnogobrojni zločini nad Bošnjacima na području Bosne i Hercegovine i Sandžaka.

20. decembar

Međunarodni dan ljudske solidarnosti

Dan ljudske solidarnosti ustanovljen je 2006. godine od strane Ujedinjenih nacija, u cilju isticanja važnosti solidarnosti posebno u smanjivanju siromaštva u svijetu. Inicijativu za obilježavanje ovog dana pokrenuo je bivši poljski predsjednik i osnivač pokreta Solidarnost, Leh Valensa.

22. decembar 2006.

Otvoren Državni univerzitet u Novom Pazaru

U Novom Pazaru, otvoren Državni univerzitet u Novom Pazaru, osnovan na sjednici Vlade Srbije, u Nišu, 26. oktobra 2006. godine.

Državni univerzitet u Novom Pazaru je prvi univerzitet integrisanog tipa u Republici Srbiji i nastava na njemu se u potpunosti odvija po principima Bolonjske deklaracije. Univerzitet objedinjuje tri visokoškolske jedinice: Filozofski fakultet, Pravno-ekonomski fakultet i Fakultet tehničkih nauka a organizovan je kroz šest departmana.

10. decembar

Dan ljudskih prava

Međunarodni dan ljudskih prava obilježava se kao dan kada je, 10. decembra 1948. godine, proglašena Univerzalna deklaracija Ujedinjenih nacija o ljudskim pravima.

Univerzalna deklaracija je jedan od najznačajnijih dokumenata svjetske organizacije i njom se garantuje da su "svi ljudi rođeni slobodni, sa jednakim dostojanstvom i pravima". Deklaracijom se štite građanske, političke, ekonomske, socijalne i kulturne slobode i prava čovjeka - od prava na život i slobodu do prava na dostojanstvo, privatnost, socijalnu sigurnost i udruživanje, a, prema tekstu Deklaracije, ljudska prava su univerzalna i ne zavise od nacionalne, državne, ideološke, socijalne i kulturne pripadnosti. Ujedinjene nacije su, 1966. godine, donijele dva sporazuma, kojima su razrađene slobode i prava proklamovana Deklaracijom o ljudskim pravima (Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima i Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima), a u Savjetu Evrope je, 1950. godine, usvojena Konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda koja, pored osnovnih prava, ustanovljava i mehanizme zaštite i nadzora nad njihovim ostvarivanjem.

17. decembar 1919.

Osnovan Džemijet

U Skoplju, osnovana politička organizacija Džemijet (Jedinstvo). Osnivač i predsjednik ove organizacije bio je poznati bošnjački prvak toga doba Ferhad-beg Draga, industrijalac porijeklom iz sela Drage kod Tutina. Tokom svog postojanja Džemijet je tri puta učestvovao na parlamentarnim izborima za Narodnu skupštinu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (SHS), osvajajući povjerenje skoro cjelokupnog bošnjačkog stanovništva na ovom području.

18. decembar

Međunarodni dan migranata

Međunarodni dan migranata ustanovljen je rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, 2000. godine, kao dan kada je, 1990. godine, usvojena Konvencija za zaštitu svih migranata radnika i članova njihovih porodica.

20. decembar 1992.

Odlazak bošnjačkih studenata na studije u Tursku

Iz Novog Pazara, na inicijativu Stranke demokratske akcije Sandžaka, a u organizaciji Bošnjačkog (tada Muslimanskog) nacionalnog vijeća, na

Datumi značajni za Bošnjake Sandžaka

11. maj <i>Dan Bošnjačke nacionalne zastave</i>	7	14. februar - 14. april 1995. <i>Peticija za povratak Dr Sulejmana Ugljanina i oslobođanje od optužbi 24-orice Bošnjaka</i>	12
11. juli <i>Dan sjećanja</i>	7		
20. novembar <i>Dan Sandžaka</i>	8	16. februar 1919. <i>Osnovana JMO</i>	12
<i>Ramazanski bajram</i>	8	16. februar 1993. <i>Masovno ubistvo Bošnjaka Bukovice</i>	12
<i>Kurban bajram</i>	8	18. februar 1993. <i>Masovno ubistvo Bošnjaka Kukurovića</i>	12
5. do 8. januar 1943. <i>Pokolj Bošnjaka na Bihoru</i>	9	20. februar 1903. <i>Osnovan "Gajret"</i>	14
8. januar 1880. <i>Bitka na Murini</i>	9	21. februar 2013. <i>Početak nastave na bosanskom jeziku u Sandžaku</i>	14
11. januar 1992. <i>Usvojeno uspostavljanje specijalnog statusa za Sandžak</i>	9	27. februar 1993. <i>Masovna otmica Bošnjaka u Štrpcima</i>	14
21. januar 1945. <i>Strijeljanje Bošnjaka na Hadžetu</i>	10	1. mart 1992. <i>Referendum o nezavisnosti BiH</i>	15
31. januar 1994. <i>Početak Novopazarskog sudsko-političkog procesa</i>	10	1. mart 2012. <i>Usvojena Rezolucija o položaju i ostvarivanju prava Bošnjaka u Srbiji</i>	15
1. februar 1932. <i>Izašao prvi broj lista "Sandžak"</i>	11	7. mart 1937. <i>Memorandum Vase Čubrilovića</i>	16
2. februar 1877. <i>Izdvajanje Sandžaka iz Bosne</i>	11	29. mart 1945. <i>Drugo zasjedanje ZAVNOS-a</i>	17
8. februar 1925. <i>Izbori u znaku terora</i>	11		

30. mart 2002. <i>Osnovan Internacionalni univerzitet</i>	18	9. juni 2011. <i>Osnovana Bošnjačka akademija nauka i umjetnosti</i>	26
5. april 1991. <i>Dan mladih</i>	19	13. juni do 13. juli 1878. <i>Berlinski kongres</i>	26
10. april 1378. <i>Povelja kralja Tvrtka I Kotromanića</i>	19	15. juni 1373. <i>Pripajanje Sandžaka Kraljevini Bosni</i>	26
13. april 2000. <i>Prijedlog zakona o popisu stanovništva</i>	19	27. juni 2009. <i>Usvojena Deklaracija o položaju sandžačkih Bošnjaka u Srbiji</i>	27
20. april 1461. <i>Otvaranje konzulata Dubrovačke Republike u Novom Pazaru</i>	20	30. juni 1941. <i>Program Stevana Moljevića</i>	27
21. april 1879. <i>Novopazarska konvencija</i>	20	10. juli 1997. <i>Uvedena prinudna uprava u Novom Pazaru</i>	29
25. april 1915. <i>Bitka na Čanakkalama</i>	20	11. juli 1922. <i>Pokolj Bošnjaka u Starčevićima</i>	29
28. april 1992. <i>Skupština BNVS o Žabljačkom Ustavu</i>	20	11. juli 1995. <i>Genocid u Srebrenici</i>	29
26. maj 1990. <i>Osnovana Stranka demokratske akcije</i>	22	19. juli 1999. <i>Usvojen Memorandum o autonomiji Sandžaka i specijalnim odnosima sa Bosnom i Hercegovinom</i>	30
25. maj 1831. <i>Husein-kapetan Gradašćević u Sandžaku</i>	24	29. juli 1990. <i>Osnovana SDA Sandžaka</i>	30
28. maj 1396. <i>Pismo dubrovačkog kneza Gluhavičkom kadiji</i>	24	6. avgust 1999. <i>Platforma za rješavanje statusa Bošnjaka u SRJ</i>	31
6. juni 1993. <i>Usvojen Memorandum o uspostavljanju specijalnog statusa Sandžaka</i>	25	12. do 14. avgust 1917. <i>Sjenička konferencija</i>	31
8. juni 1809. <i>Pokolj Bošnjaka u Sjenici</i>	26	23. avgust <i>Prva žrtva Miloševićevog režima u Sandžaku</i>	32

29. avgust 1189. <i>Donijeta Povelja Kulina Bana</i>	32	22. oktobar 1992. <i>Masovna otmica Bošnjaka u Sjeverinu</i>	39
2. septembar 2013. <i>Početak redovne nastave na bosanskom jeziku u Sandžaku</i>	33	25. - 27. oktobar 1991. <i>Dani samoopredjeljenja</i>	39
6. septembar 2003. <i>Prva elektorska skupština BNV</i>	33	26. oktobar 1377. <i>Krunisanje Tvrtka I Kotromanića za kralja Bosne</i>	41
9. septembar 1940. <i>List "Glas Sandžaka"</i>	33	30. oktobar 1913. <i>Podjela Sandžaka između Srbije i Crne Gore</i>	41
14. septembar 1995. <i>Potpisan Dejtonski mirovni sporazum</i>	34	30. oktobar 1993. <i>Osnovan Mešihat Islamske zajednice Sandžaka</i>	42
21. septembar 1997. <i>Parlamentarni izbori u Srbiji</i>	34	1. novembar 2013. <i>Vlade Srbije usvojila zaključak o obrazovanju na bosanskom jeziku</i>	43
24. septembar 2000. <i>Predsjednički i savezni parlamentarni izbori</i>	36	3. novembar 1996. <i>Savezni i lokalni izbori u Srbiji</i>	43
27. septembar 1993. <i>Prvi bošnjački sabor</i>	36	10. novembar 1924. <i>Pokolj Bošnjaka u Šahovićima i Pavinom Polju</i>	44
30. septembar 1996. <i>Povratak Dr Sulejmana Ugljanina u Sandžak</i>	36	26. novembar 1942. <i>Uspostavljen AVNOJ</i>	45
3. oktobar 1942. <i>Ubijen Rifat Burdžović Tršo</i>	37	28. novembar 1920. <i>Prvi parlamentarni izbori u Kraljevini SHS</i>	45
4. oktobar 1907. <i>Zabrana službene upotrebe bosanskog jezika</i>	37	1. decembar 1918. <i>Formirana Kraljevina Jugoslavija</i>	47
6. oktobar 1912. <i>Nasilno pokrštavanje Bošnjaka u Plavu i Gusinju</i>	37	3. decembar 1906. <i>Osnovana Muslimanska narodna organizacija</i>	47
19. oktobar 2003. <i>Umro Alija Izetbegović</i>	38	4. decembar 1879. <i>Bitka na Nokšiću</i>	48
20. oktobar 2004. <i>Održan prvi čas bosanskog jezika u školama u Sandžaku</i>	38		

9. decembar 1990.
*Prvi višestranački izbori
u Srbiji*

48

17. decembar 1919.
Osnovan Džemijet

49

29. mart 1995.
*Usvojena Deklaracija
o Sandžaku*

18

20. decembar 1992.
*Odlazak bošnjačkih
studenata na studije u Tursku*

49

20. decembar 1941.
Instrukcija Draže Mihailovića

50

22. decembar 2006.
*Otvoren Državni univerzitet
u Novom Pazaru*

50

INDEX DATUMA

Značajniji međunarodni dani

27. januar
*Međunarodni dan sjećanja
na žrtve holokausta*

10

21. februar
*Međunarodni dan
maternjeg jezika*

14

8. mart
Međunarodni dan žena

16

21. mart
*Međunarodni dan
eliminacije rasne
diskriminacije*

17

22. mart
Svjetski dan voda

17

7. april
Svjetski dan zdravlja

19

1. maj
Međunarodni praznik rada

20

3. maj
Svjetski dan slobode medija

20

9. maj
*Dan Evrope i Dan pobjede
nad fašizmom*

20

15. maj
Svjetski dan porodice

22

26. maj
Svjetski dan nestale djece

24

4. juni
*Međunarodni dan djece
nevinih žrtava agresije*

25

5. juni
*Svjetski dan zaštite
životne sredine*

25

20. juni
Svjetski dan izbjeglica

27

26. juni
*Međunarodni dan podrške
žrtvama mučenja*

27

11. juli
Svjetski dan stanovništva

30

27. juli <i>Svjetski dan turizma</i>	30	2. decembar <i>Međunarodni dan borbe za ukidanje ropstva</i>	47
12. avgust <i>Međunarodni dan mladih</i>	31	3. decembar <i>Međunarodni dan invalida</i>	48
23. avgust <i>Međunarodni dan sjećanja na trgovinu robljem i njeno ukidanje</i>	32	10. decembar <i>Dan ljudskih prava</i>	49
8. septembar <i>Međunarodni dan pismenosti</i>	33	18. decembar <i>Međunarodni dan migranata</i>	49
1. oktobar <i>Međunarodni dan starih</i>	37	20. decembar <i>Međunarodni dan ljudske solidarnosti</i>	50
16. oktobar <i>Svjetski dan hrane</i>	38		
17. oktobar <i>Svjetski dan borbe protiv siromaštva</i>	38		
24. oktobar <i>Dan Ujedinjenih nacija</i>	39		
16. novembar <i>Međunarodni dan tolerancije</i>	44		
20. novembar <i>Međunarodni dan djeteta</i>	44		
25. novembar <i>Svjetski dan borbe protiv nasilja nad ženama</i>	45		
29. novembar <i>Međunarodni dan solidarnosti sa palestinskim narodom</i>	45		
2. decembar <i>Međunarodni dan borbe za ukidanje ropstva</i>	47		

Stranka demokratske akcije Sandžaka

Adresa: Stevana Nemanje 25,
36300 Novi Pazar
Sandžak, R. Srbija

Tel: 020 / 313 - 032
Fax: 020 / 313 - 034

E-mail: sda.sandzaka@gmail.com
Web: www.sda.rs